

فرهنگ نمادهای بر

سکه‌های اشکانی

سرشناسه	۱۳۶۲ - افتخاری، یوسف
عنوان و نام بدیع	فرهنگ نمادها بر سکه‌های اشکانی / یوسف افتخاری، محمود جمشیدی درمنی.
منسخرات نشر	۱۳۹۶، تهران: دایره دانش
منسخرات ظاهری	ج. ۱ (بدون شماره گذاری): مصور، جدول، نمودار.
شابک	978-600-7111-58-1
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	واژه‌نامه.
موضوع	سکه‌های اشکانی
موضوع	Coins, Parthian
موضوع	سکه‌شناسی -- ایران
موضوع	Numismatics -- Iran
موضوع	علامه و نمادها -- ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
موضوع	Signs and symbols -- History -- Iran -- To 633
موضوع	ایران -- تاریخ -- اشکانیان، ۲۴۹ ق.م. - ۲۲۶ م.
موضوع	Iran -- History -- Parthians, 249 B. C. - 226 A. D.
نمونه داده	۱۳۳۹ - جمشیدی درمنی، محمود،
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ ف۴/الف/۱۳۷۵۶ C
رده بندی دیربی	۷۳۷/۴۹۵۵
شماره کتابشناسی	۵۰۳۱۶۹۴

فرهنگ نمادها بر سکه‌های اشکانی

نویسنده	یوسف افتخاری - محمود جمشیدی درمنی
مدیر نشر	حامد جمالی نسب
نوبت چاپ	اول - ۱۳۹۶
تیراژ	۵۰۰
قیمت	۲۵۰۰۰۰ ریال
شابک	۹۷۸۶۰۰۷۱۱۱۵۸۱

دفتر فروش، تهران - خیابان انقلاب - روبروی تربیت بدنی دانشگاه تهران - جنب بانک صادرات - کتابفروشی محسن

تلفن: ۶۶۴۹۲۶۶۲ - ۰۹۱۳۳۷۷۶۸۸۰

کلیه حقوق و حق چاپ متن و عنوان کتاب که به ثبت رسیده است: مطابق با قانون حقوق مولفان و مصنفان مصوب ۱۳۲۸ محفوظ و متعلق به انتشارات دایره دانش می باشد. هرگونه برداشت، تکثیر، کپی برداری به هر شکل (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی) بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع بوده و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست

۱	درآمد
۱	الف- وزن و جنس سکه‌ها
۲	ب- خط و زبان سکه‌ها
۳	ج- مونیوگرام‌ها
۵	د- پارت در روزگار هخامنشی
۶	ه- پارت در روزگار سلوکی
۶	و- گونه‌شناسی سکه‌های اشکانی
۲۰	۱- ایزدان و ایزدانوان
۲۱	۱-۱- بولوار (میترا)
۲۳	۱-۲- آتین
۲۷	۱-۳- آرتیمیس/اناها
۲۸	۱-۴- اروس
۳۰	۱-۵- ایزد رود (اخلوس)
۳۱	۱-۶- توخه
۵۷	۱-۷- دمتر
۶۰	۱-۸- دیکایوسین
۶۱	۱-۹- دیوسکورها
۶۵	۱-۱۰- زنوس/اهورامزدا
۶۷	۱-۱۱- مهر (میترا)
۶۹	۱-۱۲- نیکه
۸۵	۱-۱۳- هرکول
۸۷	۱-۱۴- هکات سه سر
۸۸	۲- اساطیر
۹۴	۲-۱- ابوالهول
۹۵	۲-۲- اسب بال‌دار (پگاسوس)
۹۹	۲-۳- تندیس مرد روی سرستون
۱۰۰	۲-۴- شاخ فراوانی (کورنوکوپیا)
۱۱۰	۲-۵- شیردال
۱۲۰	۲-۶- کادوسه
۱۲۲	۳- دین
۱۲۵	۳-۱- آتشدان
۱۳۰	۳-۲- زیانه‌های آتش
۱۳۱	۳-۳- ماه

۱۳۷.....	۴-۲- ماه و ستاره.....
۱۴۶.....	۵-۲- ستاره.....
۱۴۸.....	۴- جانوران.....
۱۵۱.....	۴-۱- اسب.....
۱۶۷.....	۴-۲- خرچنگ.....
۱۶۸.....	۴-۳- دلفین.....
۱۶۹.....	۴-۴- زنبور.....
۱۷۰.....	۴-۵- سگ.....
۱۷۲.....	۴-۶- شاخ.....
۱۷۳.....	۴-۷- شاهین.....
۱۸۳.....	۴-۸- شتر.....
۱۸۴.....	۴-۹- فیل.....
۱۸۹.....	۴-۱۰- فوج.....
۱۹۱.....	۴-۱۱- گاو.....
۱۹۶.....	۴-۱۲- گوزن.....
۱۹۹.....	۴-۱۳- ماهی.....
۲۰۱.....	۵- گیاهان.....
۲۰۱.....	۵-۱- انار.....
۲۰۲.....	۵-۲- انگور.....
۲۰۳.....	۵-۳- زنبق.....
۲۰۴.....	۵-۴- زیتون.....
۲۰۵.....	۵-۵- سرو.....
۲۰۶.....	۵-۶- گندم.....
۲۰۷.....	۵-۷- نخل.....
۲۲۴.....	۶- جنگ افزارها.....
۲۲۷.....	۶-۱- تیردان (ترکش).....
۲۴۰.....	۶-۲- ارابه.....
۲۴۲.....	۶-۳- قلعه.....
۲۴۳.....	۶-۴- گرز.....
۲۴۵.....	۶-۵- نیزه.....
۲۵۴.....	۷- ظروف.....
۲۵۵.....	۷-۱- جام.....
۲۵۶.....	۷-۲- سه پایه.....
۲۵۷.....	۷-۳- کوزه.....
۲۵۹.....	کتابنامه.....

سخن نویسندگان

اشکانیان مردمی از قبایل داهه ساکن در شمال شرقی ایران بودند که توانستند با رهبری ارشک، نخستین شاه اشکانی، سلسله‌ای بنا نهند که بدل به پاینده‌ترین حکومت در ایران گردید.

در یک نگاه عمومی فرمانروایی ۴۷۵ ساله‌ی اشکانیان (۲۴۷ پیش از میلاد مسیح تا ۲۲۸ میلادی) که بیش از دو برابر مدت زمان حکومت هخامنشیان بر ایران به درازا کشید، حاکی از ثبات حکومت و پایداری نظامی آنان بود که آن نیز به سبب نظم در اداره‌ی کشور، وجود مجلس مشاوران و آستان‌گیری دینی بوده است.

اشکانیان ایران را از دست سلوکی (جانشینان الکساندر مقدونی در ایران) و فرهنگ یونانی بازپس گرفتند و آن را به دامن ایرانیان و فرهنگ ایرانی سپردند. در ابتدا از خط یونانی برای نگارش نوشته‌های سکه استفاده می‌شد که این خط بعدها به مرور زمان کمرنگ و ناخوانا شد و سرانجام در زمان بلاش یکم اشکانی (۵۱-۷۸ میلادی) جای خود را به خط و زبان پهلوی اشکانی داد.

از آن جا که از دوره‌ی اشکانی با وجود باشکوهی و دراز مدت بودنش، آثار تاریخی و باستان‌شناسی کمی به جا مانده است، لذا بررسی موضوعی که‌های این سلسله در شناخت تاریخ، فرهنگ و تمدن مردمان و فرمانروایان آن دوره کمک شایانی می‌کند. به این دلیل که سکه‌های اشکانی بر خلاف سکه‌های شاهی هخامنشی و ساسانی دارای تنوع طرح و نقش فراوان هستند و از این لحاظ دوره‌ی اشکانی جالب‌توجه‌ترین دوره در زمینه‌ی سکه‌شناسی است، سکه‌های آن از نقطه‌نظر نمادشناسی دارای اهمیت بسیار می‌باشند.

نمادگرایی از کهن‌ترین ابزارهای تبیین مفاهیم بوده و است. نماد و اسطوره در طی اعصار و قرون و در روایاها و تفکرات مردمان از هر نژاد و قوم شکل گرفته است. نماد به

سادگی چیزی است که به جای چیز دیگر به کار می‌رود و نشانه‌ی آن است. نمادها برانگیزاننده‌ی فکر و اندیشه و راهنمای تفکر بدون گفتار و ترجمان تلاش بشری است برای دستیابی و تجسم مفاهیمی که از ورای ابهامات و خیالات آدمیان را احاطه کرده‌اند.

تاریخ نمادگرایی نشان داده‌است که هر چیزی می‌تواند معنای نمادین پیدا کند و هر تصویری شکل نماد به خود گیرد. از نخستین چیزهایی که انسان بدوی دیده است و کم‌کم برای او شکل نمادین و مذهبی یا هنری گرفته‌اند می‌توان به اشیای طبیعی مانند سنگ، گیاه، حیوان، انسان، کوه، خورشید، ماه، باد، آب و آتش و یا اشکال هندسی و اعداد شکل دهنده‌ی این تصاویر اشاره کرد.

از کارکردهای نمادها در هنر می‌توان به نقش‌ها و نشان‌ها بر روی سکه‌ها اشاره کرد که به طور غالب بیانگر مفاهیمی عمیق‌تر از صورت ظاهر هستند. نمادها بر سکه‌های اشکانی به گونه‌های مختلفی روز کرده‌اند: **ایزدان و ایزدبانوان** نظیر زئوس، مهر، آناهیتا، آپولو، آتنا، هرکول و نیب؛ **اسب** نظیر ابوالهول، شیردال، اسب بالدار و شاخ فراوانی؛ **جانوران** نظیر اسب، سگ، زنبور، برنج، شتر و فیل؛ **ابزارهای ساخته‌ی دست آدمی** نظیر گرز، نیزه، چرخ ارابه، تیر، تیرکمان، کوزه، اره، بادبان و تراز؛ **نمادهای زمین و آسمان** نظیر آب، آتش، ابر، اومفالوس، خورشید، ستاره، ماه و رود و **گیاهان** نظیر انار، انگور، زیتون، سرو، گندم، زنبق و نخل.

از آن‌جا که تا به امروز پژوهش جامعی در این مورد به عمل نیامده است، نیاز فراوانی به این بررسی حس می‌شد. نمادهای روی سکه‌های اشکانی عمدتاً برگرفته از فرهنگ ایرانی یا یونانی و یا ترکیبی از هر دو هستند. در کتاب حاضر این نمادها در دسته‌های کلی شامل ایزدان و ایزدبانوان، اساطیر یونان، جانوران، گیاهان، جنگ‌افزارها، دین و ظروف دسته‌بندی شده‌اند.

با توجه به توضیحات کامل، جامع بودن و مراجعه‌ی آسان به سرفصل‌ها و تصاویر بسیار واضح، امید است که این کتاب برای اساتید، دانشجویان، دانش‌پژوهان و دوست‌داران فرهنگ اعلای ایرانی در حوزه‌ی نماد شناسی، اسطوره و سکه‌شناسی سودمند واقع شود.